

บทที่ 6

อภิปราย เสนอแนะ สรุป

6.1 อภิปราย

ชุมชนเมืองในจังหวัดนครราชสีมาทั้ง 4 แห่ง คือ เทศบาลเมืองนครราชสีมา เทศบาลตำบลปากช่อง เทศบาลตำบลบัวใหญ่และเทศบาลตำบลโนนสูง ชุมชนดังกล่าวมีเทศบาลเมืองนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางทางการค้าและบริการแก่ชุมชนที่อยู่โดยรอบ ทั้งนี้เพราะเขตบริการทางการค้าและบริการ ของเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีรัศมีที่กว้างไกลกว่าเทศบาลที่เหลืออีก 3 แห่ง เทศบาลเมืองนครราชสีมาในฐานะที่เป็นเมืองขนาดใหญ่และมีจำนวนประชากรมากกว่าเทศบาลตำบลปากช่องซึ่งมีขนาดรองลงมาประมาณ 4 เท่า มีหน้าที่ทางการค้าและบริการในแต่ละประเภทในจำนวนที่มากกว่า ซึ่งส่งผลทำให้เทศบาลเมืองนครราชสีมาสามารถทำหน้าที่ในการเป็นตัวเชื่อมโยงความเจริญออกไปสู่ชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกลได้ ส่วนชุมชนเมืองขนาดเล็กคือเทศบาลตำบลปากช่อง เทศบาลตำบลบัวใหญ่ และเทศบาลตำบลโนนสูงก็ทำหน้าที่ในการให้บริการแก่ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงและยังเป็นแหล่งกลางของชุมชนชนบทในการที่จะรองรับความเจริญและนวัตกรรมจากเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าและทำหน้าที่แพร่กระจายความเจริญออกไปสู่ชนบทได้ด้วย

ความเป็นศูนย์กลางทางการค้าและบริการของเทศบาลเมืองนครราชสีมา เป็นตัวเชื่อมโยงความเจริญระหว่างเมืองใหญ่กับเมืองเล็ก ซึ่งจะส่งผลไปถึงชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกล ทั้งนี้เพราะเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีเขตบริการที่กว้างไกลสามารถไปถึงชุมชนที่อยู่ห่างไกลได้มากกว่าเขตบริการของเมืองทั้ง 3 แห่ง และเมื่อนิจารณาระยะทางเฉลี่ยการเดินทางมาซื้อสินค้าของลูกค้านักค้าทั้งหมดในหน้าที่ทุกประเภทจำนวน 13 หน้าที่ ก็พบว่าระยะทางเฉลี่ยการเดินทางของลูกค้านักค้าและผู้รับบริการในชุมชนเมืองทั้ง 4 แห่งจะมีรัศมีของระยะทางเฉลี่ยลดหลั่นกันลงไปตามลำดับขนาดของเมือง กล่าวคือในเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีระยะทางเฉลี่ยการเดินทางของลูกค้านักค้าเท่ากับ 23.4 กิโลเมตร เทศบาลตำบลปากช่องซึ่งเป็นเมืองขนาดอันดับ

สองมีระยะทางเฉลี่ยการเดินทางของลูกค้าเท่ากับ 19.5 กิโลเมตร เทศบาลตำบลบัวใหญ่ เป็นเมืองขนาดอันดับสาม มีระยะทางเฉลี่ยการเดินทางของลูกค้าเท่ากับ 15.9 กิโลเมตร เทศบาลตำบลโนนสูง เป็นเมืองที่มีขนาดเล็กที่สุดมีระยะทางเฉลี่ยการเดินทางของลูกค้าเท่ากับ 10.6 กิโลเมตร นอกจากนี้ความเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่มีจำนวนหน้าที่ทางการค้าและบริการในแต่ละชนิดมากและส่งผลให้ชุมชนที่อยู่โดยรอบพัฒนาขึ้นด้วยเพราะได้รับความเจริญทางด้านนวัตกรรมและบริการทางการค้าจากเมืองที่เป็นศูนย์กลาง

6.1.1 ลักษณะเขตบริการของชุมชนเมืองในจังหวัดนครราชสีมา เขตบริการทางการค้าและบริการของชุมชนเมืองในจังหวัดนครราชสีมาเมื่อใช้เกณฑ์ระยะทางการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการที่ไกลที่สุดเป็นเขตบริการจากแนวความคิดของทฤษฎีแหล่งกลางเขตบริการทางการค้าและบริการของชุมชนเมืองนครราชสีมาได้ลดหลั่นลงตามขนาดของเมือง โดยเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือเทศบาลเมืองนครราชสีมามีเขตบริการกว้างไกลที่สุด เมื่อพิจารณาชนิดของหน้าที่ทางการค้าและบริการในแต่ละชนิดเขตบริการของเมืองนครราชสีมาจะกว้างไกลกว่าเมืองปากช่อง เมืองบัวใหญ่ และเมืองโนนสูงตามลำดับของเมืองเช่นเดียวกัน กล่าวคือในเทศบาลเมืองนครราชสีมาหน้าที่ทางการค้าและบริการที่มีเขตบริการกว้างไกลที่สุด คือร้านค้าตัดเสื้อ - กางเกง และเมื่อเปรียบเทียบเขตบริการในหน้าที่ชนิดเดียวกันของเทศบาลทั้ง 4 แห่ง พบว่าเทศบาลเมืองนครราชสีมามีเขตบริการ 130 กิโลเมตร เทศบาลตำบลปากช่องมีเขตบริการ 45 กิโลเมตร เทศบาลตำบลบัวใหญ่มีเขตบริการ 13 กิโลเมตรและเทศบาลตำบลโนนสูงมีเขตบริการ 8 กิโลเมตร

เมืองที่มีขนาดรองลงมาจากเทศบาลเมืองนครราชสีมาคือเทศบาลตำบลปากช่องก็มีเขตบริการกว้างไกลกว่าเมืองที่อยู่ลำดับถัดลงมา คือเทศบาลตำบลบัวใหญ่และเทศบาลตำบลโนนสูงยกเว้นเขตบริการบางประเภทที่เมืองขนาดเล็กกว่ามีเขตบริการกว้างไกลกว่าเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่ากล่าวคือ หน้าที่ทางด้านร้านค้าจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง อยุ่ไหล่ และเหล็กเส้น ที่เทศบาลตำบลบัวใหญ่มีเขตบริการกว้างไกลกว่าเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าคือเทศบาลตำบลปากช่อง ซึ่งเมื่อดูเขตบริการทั้ง 4 เมือง จะพบว่าเทศบาลเมืองนครราชสีมามีเขตบริการ 75 กิโลเมตร เทศบาลตำบลปากช่องมีเขตบริการ 45 กิโลเมตร เทศบาลตำบลบัวใหญ่มีเขตบริการ 50 กิโลเมตร และเทศบาลตำบลโนนสูงมีเขตบริการ 10 กิโลเมตร นอกจากนี้ก็มีหน้าที่ทางด้านธนาคาร เทศบาลเมืองนครราชสีมามีเขตบริการ 80 กิโลเมตร เทศบาลตำบลปากช่องมีเขตบริการ 30 กิโลเมตร เทศบาลตำบลบัวใหญ่มีเขตบริการ 45 กิโลเมตร และเทศบาลตำบลโนนสูงมีเขตบริการ 15 กิโลเมตร

โดยส่วนใหญ่แล้วเขตบริการของเมืองในแต่ละหน้าที่จะลดหลั่นกันไปตามขนาดของ

เมืองซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแหล่งกลาง ที่กล่าวถึงลำดับคีย์ของเมืองจะมีความสัมพันธ์กับเขตบริการของเมืองโดยเมืองที่มีขนาดใหญ่ก็จะมีเขตบริการกว้างไกลกว่าเมืองขนาดเล็กที่มีลำดับคีย์ต่ำกว่า และจากการศึกษาของบรอมีลีย์ (Bromley, 1977) ก็พบว่าเขตบริการของรถยนต์โดยสารประจำทางในแคว้นออสเตรียก็มีความสัมพันธ์สูงกับอันดับของแหล่งที่ตั้งถิ่นฐาน

เทศบาลตำบลโนนสูงมีเขตบริการแคบที่สุดในบรรดาเมืองทั้ง 4 แห่งของจังหวัดนครราชสีมาทั้งนี้เพราะเทศบาลตำบลโนนสูงเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนหน้าที่ทางการค้าและบริการอย่างจำกัดและเป็นเมืองที่อยู่ไกลกับเมืองขนาดใหญ่ที่สุด เทศบาลตำบลโนนสูงไม่มีความหลากหลายทางการค้าและบริการ ประกอบกับเมืองมีพื้นที่ขนาดเล็กประชากรน้อยความหนาแน่นของประชากรต่อนั้นที่ต่ำ ความจำเป็นในการขยายเขตบริการก็ไม่มีดังที่โบเวนเซอร์กล่าวเอาไว้ว่า เมืองที่จะขยายตัวได้ติดต่อไม่อยู่ไกลเคียงกับเมืองใหญ่จนเกินไป (ฉัตรชัย นงศ์ประสูตร, 2529)

การจัดเขตการค้าและบริการของเมืองในจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะดังนี้คือ

ในเทศบาลเมืองนครราชสีมาเขตบริการที่ 1 คือร้านขายเครื่องมือและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีเขตบริการ 90 กิโลเมตร คลินิกมีเขตบริการ 100 กิโลเมตร ร้านขายของชำมีเขตบริการ 95 กิโลเมตร ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องเขียน แบบเรียนและเบ็ดเตล็ดมีเขตบริการ 100 กิโลเมตร ร้านเครื่องไฟฟ้า วิทยุ และโทรทัศน์ มีเขตบริการ 90 กิโลเมตร และร้านตัดเสื้อกางเกงมีเขตบริการ 130 กิโลเมตร เขตบริการที่ 2 คือร้านซ่อมรถ มีเขตบริการ 56 กิโลเมตร ร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง อะไหล่ เหล็กเส้น มีเขตบริการ 75 กิโลเมตร ร้านขายยา มีเขตบริการ 75 กิโลเมตร ธนาคารมีเขตบริการ 80 กิโลเมตร ร้านขายเครื่องเรือนมีเขตบริการ 72 กิโลเมตร ร้านส่งน้ำแข็งมีเขตบริการ 50 กิโลเมตร และร้านถ่ายรูปมีเขตบริการ 70 กิโลเมตร

เทศบาลตำบลปากช่องเขตบริการที่ 1 คือร้านซ่อมรถมีเขตบริการ 50 กิโลเมตร ร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง อะไหล่ และเหล็กเส้น มีเขตบริการ 45 กิโลเมตร ร้านขายยา มีเขตบริการ 60 กิโลเมตร ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องเขียนแบบเรียนและเบ็ดเตล็ดมีเขตบริการ 45 กิโลเมตร ร้านเครื่องไฟฟ้าวิทยุ และโทรทัศน์ มีเขตบริการ 62 กิโลเมตร ร้านตัดเสื้อ - กางเกง มีเขตบริการ 45 กิโลเมตร และร้านถ่ายรูปมีเขตบริการ 55 กิโลเมตร เขตบริการที่ 2 คือร้านขายเครื่องมือและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร มีเขตบริการ 39 กิโลเมตร คลินิกมีเขตบริการ 40 กิโลเมตร ร้านขายของชำมีเขตบริการ 36 กิโลเมตร ธนาคารมีเขตบริการ 30 กิโลเมตร ร้านขายเครื่องเรือนมีเขตบริการ 40 กิโลเมตร ร้านส่งน้ำแข็งมีเขตบริการ 40 กิโลเมตร

เทศบาลตำบลบัวใหญ่เขตบริการที่ 1 คือคลินิกมีเขตบริการ 50 กิโลเมตร ร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง อะไหล่ และเหล็กเส้น มีเขตบริการ 50 กิโลเมตรเช่นเดียวกัน ธนาคารมีเขตบริการ 45 กิโลเมตร ร้านเครื่องไฟฟ้า วิทยุ และโทรทัศน์ มีเขตบริการ 45 กิโลเมตร และร้านถ่ายรูปมีเขตบริการ 45 กิโลเมตร เช่นเดียวกัน เขตบริการที่ 2 คือร้านขายเครื่องมือและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร มีเขตบริการ 30 กิโลเมตร ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องเขียนแบบเรียนและขีดเตล็ด มีเขตบริการ 30 กิโลเมตร และร้านขายเครื่องเรือนมีเขตบริการ 20 กิโลเมตร เขตบริการที่ 3 คือร้านขายยา มีเขตบริการ 15 กิโลเมตร ร้านซ่อมรถ มีเขตบริการ 15 กิโลเมตร ร้านตัดเสื้อ -กางเกงมีเขตบริการ 15 กิโลเมตร เช่นเดียวกัน ร้านส่งน้ำแข็งมีเขตบริการ 13 กิโลเมตร

เทศบาลตำบลโนนสูงเขตบริการที่ 1 คือร้านขายเครื่องมือและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีเขตบริการ 18 กิโลเมตร คลินิกมีเขตบริการ 20 กิโลเมตร ร้านขายของชำ มีเขตบริการ 19 กิโลเมตร ธนาคาร มีเขตบริการ 15 กิโลเมตร ร้านขายยา มีเขตบริการ 20 กิโลเมตร ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องเขียนแบบเรียนและขีดเตล็ด มีเขตบริการ 20 กิโลเมตร ร้านเครื่องไฟฟ้า วิทยุ และโทรทัศน์มีเขตบริการ 20 กิโลเมตรเช่นเดียวกัน และร้านขายเครื่องเรือนมีเขตบริการ 18 กิโลเมตร เขตบริการที่ 2 คือร้านจำหน่ายวัสดุ ก่อสร้าง อะไหล่ และเหล็กเส้นมีเขตบริการ 10 กิโลเมตร ร้านซ่อมรถมีเขตบริการ 10 กิโลเมตร ร้านตัดเสื้อ-กางเกงมีเขตบริการ 10 กิโลเมตร ร้านถ่ายรูปมีเขตบริการ 10 กิโลเมตรเช่นเดียวกัน และร้านส่งน้ำแข็งมีเขตบริการ 8 กิโลเมตร

จากการจัดเขตการค้าและบริการของเมือง 4 แห่งในจังหวัดนครราชสีมาหน้าที่ทางการค้าและบริการที่อยู่ในเขตบริการที่ 1 มีเขตการค้ากว้างไกลที่สุดคือหน้าที่ทางด้านร้านตัดเสื้อ-กางเกงในเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีเขตบริการ 130 กิโลเมตร ร้านเครื่องไฟฟ้า วิทยุ และโทรทัศน์ในเทศบาลตำบลปากช่องมีเขตบริการ 62 กิโลเมตร คลินิกในเทศบาลตำบลบัวใหญ่มีเขตบริการ 50 กิโลเมตร และคลินิกในเทศบาลตำบลโนนสูงมีเขตบริการ 20 กิโลเมตร ส่วนหน้าที่ในเขตบริการที่ 2 ที่มีเขตการค้าไกลที่สุดคือหน้าที่ทางด้านร้านส่งน้ำแข็ง ในเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีเขตการค้า 50 กิโลเมตร ในเทศบาลตำบลปากช่องร้านส่งน้ำแข็งมีเขตการค้า 40 กิโลเมตร ในเทศบาลตำบลบัวใหญ่ร้านส่งน้ำแข็งมีเขตการค้า 13 กิโลเมตร และในเทศบาลตำบลโนนสูงร้านส่งน้ำแข็งมีเขตการค้า 8 กิโลเมตร เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าตามทฤษฎีแหล่งกลางได้กล่าวไว้ว่า หน้าที่ทางการค้าและบริการที่บริการสินค้าประเภทที่ลูกค้ามีความต้องการนาน ๆ ครั้ง จะมีเขตการค้าที่กว้างไกลตรงกันข้ามกับสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น อาหาร จะมีเขตบริการแคบ ผลการศึกษาเขต

การค้าของเทศบาลทั้ง 4 แห่งในจังหวัดนครราชสีมาได้สอดคล้องกับการศึกษาของกอลเลจด์, รัสตัน และคลาร์ก (Golledge Ruston and Clark, 1966) ที่ได้ศึกษาการกระจายของ ประชากรร้านค้าของสหรัฐอเมริกาในรัฐไอโอวา พบว่าระยะทางในการให้บริการของสินค้า ประเภทที่ลูกค้ามีความต้องการนาน ๆ ครั้งจะมีเขตบริการกว้างไกลที่สุด เช่น สินค้าประเภท เสื้อผ้าสตรี โดยมีเขตการค้า 30 ไมล์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ รณสิทธิ์ แสงสุว (2518) ที่ได้ศึกษาระยะทางในการเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการในชนบท อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ผู้บริโภคจะเดินทางไปซื้อสินค้าในแหล่งกลางที่อยู่ใกล้ที่สุดสำหรับสินค้า ที่จำเป็นต้องการค้ารังขึ้นในรัศมีน้อยกว่า 9 กิโลเมตร

6.1.2 หน้าที่ทางด้านการค้าและบริการที่ส่งผลต่อขนาดของบริการ หน้าที่ทาง ด้านการค้า และบริการที่ส่งผลทำให้ขนาดของเขตบริการของเมืองในจังหวัดนครราชสีมา นั้น พิจารณาจากเกณฑ์จำนวนหน้าที่ทางด้านการค้าและบริการในแต่ละประเภท เมืองขนาดใหญ่มี จำนวนหน้าที่หรือจำนวนร้านค้าและบริการในแต่ละประเภทอยู่เป็นจำนวนมาก จำนวนร้านค้า และบริการ ในแต่ละประเภทของเทศบาลเมืองนครราชสีมามีมากกว่าเทศบาลตำบลปากช่อง เทศบาลตำบลบัวใหญ่ และเทศบาลตำบลโนนสูง ประเภทของร้านค้าและบริการที่มีจำนวนมาก ที่สุดในแต่ละเทศบาลคือร้านขายของชำกล่าวคือเทศบาลเมืองนครราชสีมาจำนวน 410 ร้าน เทศบาลตำบลปากช่องมีจำนวน 250 ร้าน เทศบาลตำบลบัวใหญ่มีจำนวน 67 ร้าน และ เทศบาลตำบลโนนสูงมีจำนวน 34 ร้าน ประเภทของร้านค้าและบริการที่มีจำนวนมากรอง ลงมาในแต่ละเทศบาลคือร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องเขียนแบบเรียนและเบ็ดเตล็ด มีใน เทศบาลเมืองนครราชสีมาจำนวน 245 ร้าน เทศบาลตำบลปากช่องมีจำนวน 195 ร้าน เทศบาลตำบลบัวใหญ่มีจำนวน 50 ร้าน และเทศบาลตำบลโนนสูงมีจำนวน 20 ร้าน

จำนวนร้านค้าและบริการแต่ละประเภทของเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ได้ส่งผล ทำให้เมืองที่มีร้านค้าและบริการในแต่ละประเภทจำนวนมากมีเขตบริการทางการค้ากว้างไกล ออกไป โดยเฉพาะเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีเขตบริการทางการค้าและบริการออกไปอย่าง กว้างไกล ทั้งนี้เพราะหน้าที่ทางด้านการค้าและบริการสามารถจะให้บริการแก่ชุมชนที่อยู่ใน พื้นที่โดยรอบได้ ประกอบกับจำนวนร้านค้าและบริการในแต่ละประเภทของเทศบาลเมืองนคร ราชสีมาเป็นจำนวนมากนั้นได้ส่งผลทำให้มีเขตบริการที่กว้างไกลและพื้นที่ชนบทที่อยู่บริเวณรอบ นอกก็ได้รับการพัฒนาขึ้น

เนื่องจากเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีสินค้าและบริการประเภทที่ลูกค้ามีความต้อ กการนาน ๆ ครั้งในจำนวนที่มากกว่าเทศบาลอื่น ๆ เพราะเป็นแหล่งกลางระดับสูงจึงสามารถ ทำให้เทศบาลเมืองนครราชสีมา เป็นศูนย์กลางในการแพร่กระจายความเจริญออกไปสู่ชุมชน

ระดับอื่น ๆ ได้อย่างกว้างไกลสอดคล้องกับการศึกษาของรอนดีเนลลี ซึ่งกล่าวว่า เมืองที่มีความซับซ้อนของหน้าที่มีความเป็นแหล่งกลางสูงจะทำหน้าที่ในการให้บริการแก่พื้นที่รอบนอกได้ไกล (Rondinelli, 1980) และสอดคล้องกับการศึกษาของบรัชและเบรซี (Brush and Bracy, 1959) ที่ได้กล่าวว่าศูนย์กลางระดับสูงจะมีเขตบริการที่กว้างไกลกว่าศูนย์กลางระดับต่ำเพราะมีสินค้าและบริการที่ศูนย์กลางระดับต่ำไม่มี เช่น บริการทางการแพทย์ และธนาคาร

6.1.3 ตัวแปรที่กำหนดขนาดของเขตบริการ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าเทศบาลเมืองนครราชสีมาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนลูกค้ารายย่อยของของผู้ขายส่งกับจำนวนลูกค้าประจำของผู้ขายส่ง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.81 เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สูงที่สุด เทศบาลตำบลปากช่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนรายจ่ายที่ลูกค้าจ่ายสินค้าต่อเที่ยวกับต้นทุนค่าขนส่งที่ผู้ขายส่งนำสินค้าไปให้กับลูกค้าคิดเป็นจำนวนเงินต่อเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.83 เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สูงที่สุด รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นทุนค่าขนส่งที่ผู้ขายส่งนำสินค้าไปให้กับลูกค้าคิดเป็นจำนวนเงินต่อเที่ยวกับปริมาณสินค้าที่ผู้ขายส่งจำหน่ายให้กับลูกค้าคิดเป็นราคาต่อวัน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.81 เทศบาลตำบลบัวใหญ่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนลูกค้ารายย่อยของผู้ขายส่งต่อวันจำนวนลูกค้าประจำของผู้ขายส่งต่อวัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.82 เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สูงที่สุด รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปริมาณสินค้าที่ผู้ขายส่งจำหน่ายให้กับลูกค้าคิดเป็นราคาต่อวันกับต้นทุนค่าขนส่งที่ผู้ขายส่งนำสินค้าไปให้กับลูกค้าคิดเป็นจำนวนเงินต่อเที่ยว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.63 เทศบาลตำบลโนนสูงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการ กับรายได้ของลูกค้าต่อเดือน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.64 เป็นความสัมพันธ์ที่สูงที่สุด รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนลูกค้ารายย่อยของผู้ขายส่งต่อวันจำนวนลูกค้าประจำของผู้ขายส่งต่อวัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.63

เมื่อกำหนดให้ระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการ เป็นเขตบริการตามแนวความคิดของทฤษฎีแหล่งกลาง เทศบาลเมืองนครราชสีมาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับต่อเที่ยวของลูกค้าและผู้รับบริการมีค่าสูงที่สุดคือ 0.33 เทศบาลตำบลปากช่องค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการกับจำนวนลูกค้าประจำของผู้ขายส่งต่อวันมีค่าสูงที่สุดคือ 0.70 เทศบาลตำบลบัวใหญ่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการกับปริมาณสินค้าที่ผู้ขายส่ง

จำหน่ายให้กับลูกค้าคิดเป็นราคาต่อวันมีค่าสูงที่สุดคือ 0.57

ตัวแปรที่กำหนดขนาดของเขตการค้าและบริการของเมืองทั้ง 4 แห่งซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ออสหสัมพันธ์สูงที่สุดตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งในเทศบาลเมืองนครราชสีมา เทศบาลตำบลปากช่อง เทศบาลตำบลบัวใหญ่และเทศบาลตำบลโนนสูงโดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ออสหสัมพันธ์สูงที่สุดกับตัวแปรระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการและมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิลป์ชัย สัจฉนัททร (2531) ที่ได้ศึกษาเขตอิทธิพลทางการค้าของเมืองเพชรบุรี พบว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ออสหสัมพันธ์สูงกับระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการของเมืองเพชรบุรี คือค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ปริมาณสินค้าที่รับบริการแต่ละครั้ง และรายได้ของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.1.4 แบบจำลองของเขตการค้า แบบจำลองของเขตบริการทางการค้าและบริการของชุมชนเมืองในจังหวัดนครราชสีมาเป็นสมการถดถอยพหุคูณ

เทศบาลเมืองนครราชสีมาแบบจำลองของเขตบริการทางการค้าคือ

$$\text{DISTANCE} = -27.721826 + 1.267965 \text{ EXPENSE} + .776112 \text{ AGE}$$

จากแบบจำลองเขตการค้าของเทศบาลเมืองนครราชสีมา ตัวแปรอิสระที่เป็นตัวพยากรณ์คือค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับต่อเที่ยว (EXPENSE) และอายุของลูกค้า (AGE) แบบจำลองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเขตบริการทางการค้าของเทศบาลเมืองนครราชสีมาผันแปรไปตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับต่อเที่ยว และอายุของลูกค้า

เทศบาลตำบลปากช่องแบบจำลองของเขตบริการคือ

$$\text{DISTANCE} = 16.058366 + .503835 \text{ EXPENSE} + .715897 \text{ AGE}$$

จากแบบจำลองทางการค้าของเทศบาลตำบลปากช่อง ตัวแปรอิสระที่เป็นตัวพยากรณ์คือค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับต่อเที่ยว (EXPENSE) และอายุของลูกค้า (AGE) แบบจำลองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเขตบริการทางการค้าของเทศบาลตำบลปากช่องผันแปรไปตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับต่อเที่ยว และอายุของลูกค้า

ผลจากการสร้างแบบจำลองด้วยสมการถดถอยพหุคูณสามารถอธิบายเขตการค้าของเทศบาลเมืองนครราชสีมาและเขตการค้าของเทศบาลตำบลปากช่อง ผันแปรไปตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับต่อเที่ยวร่วมกับอายุของลูกค้าได้สอดคล้องกับทฤษฎีแหล่งกลางที่กล่าวไว้ว่าลูกค้าจะเลือกเดินทางไปซื้อสินค้าและรับบริการในแหล่งกลางที่อยู่ใกล้ตัวที่สุด ทั้งนี้เพื่อประหยัดเวลาและเรี่ยวแรงในการเดินทาง แต่ลูกค้าจะเดินทางไปซื้อสินค้าและรับบริการในแหล่งกลางระดับสูงกว่า ก็ต่อเมื่อสินค้าและบริการที่ลูกค้าต้องการไม่มีในแหล่งกลางที่อยู่ใกล้

ด้วยเหตุผลและคำอธิบายของทฤษฎีแหล่งกลางย่อมส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วย ซึ่งทำให้ระยะทางในการเดินทางของลูกค้ามีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

เทศบาลตำบลบัวใหญ่แบบจำลองของเขตบริการทางการค้าคือ

$$\text{DISTANCE} = 11.426932 + (4.04794E-04) \text{ QUANT}$$

จากแบบจำลองเขตการค้าของเทศบาลตำบลบัวใหญ่ ตัวแปรอิสระที่เป็นตัวพยากรณ์คือ ปริมาณสินค้าที่ผู้ขายส่งจำหน่ายให้กับลูกค้าคิดเป็นราคาต่อวัน (QUANT) จากแบบจำลองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เขตบริการทางการค้าของเทศบาลตำบลบัวใหญ่มันแปรไปตามปริมาณสินค้าที่ผู้ขายส่งจำหน่ายให้กับลูกค้าคิดเป็นราคาต่อวัน

เทศบาลตำบลโนนสูงแบบจำลองของเขตบริการทางการค้าคือ

$$\text{DISTANCE} = -.482622 + .006488 \text{ INCOME}$$

จากแบบจำลองเขตการค้าของเทศบาลตำบลโนนสูง ตัวแปรอิสระที่เป็นตัวพยากรณ์คือรายได้ของลูกค้าต่อเดือน (INCOME) จากแบบจำลองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเขตบริการทางการค้าของเทศบาลตำบลโนนสูงมันแปรไปตามรายได้ต่อเดือนของลูกค้า

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการแบ่งเขตบริการของเมืองโดยใช้เกณฑ์หน้าที่ทางการค้าและบริการประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ร้านขายเครื่องมือและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ร้านซ่อมรถ คลินิก ร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง อยุ่ไหลและเหล็กเส้น ร้านขายยา ร้านขายของชำ ธนาคาร ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องเขียน แบบเรียนและเบ็ดเตล็ด ร้านขายเครื่องไฟฟ้า วิทยุและโทรทัศน์ ร้านเครื่องเรือน ร้านตัดเสื้อ-กางเกง และร้านส่งน้ำแข็ง แต่ถ้าจะมีการศึกษาเขตบริการของเมืองในโอกาสต่อไปควรจะนำเกณฑ์อื่น ๆ มาใช้สำหรับแบ่งเขตบริการของเมืองด้วยคือเกณฑ์ทางด้านร้านรับส่งหนังสือพิมพ์ สำนักงานทนายความ ทั้งนี้เพื่อให้การแบ่งเขตบริการของเมืองปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเพื่อแบ่งเขตบริการของเมือง ควรจะเป็นข้อมูลทั้งประเภทปฐมภูมิ และทุติยภูมิประกอบกัน ทั้งนี้เพื่อความถูกต้องของข้อมูลด้วย กล่าวคือควรเก็บข้อมูลภาคสนามในลักษณะของการสัมภาษณ์ด้วย โดยเฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณที่จะนำมาแบ่งเขตการค้าและบริการของเมืองควรเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การเก็บและรวบรวมข้อมูลควรใช้ระยะเวลาพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ศึกษาอย่างแท้จริง และเนื่องจากการแบ่งเขตบริการของเมืองในงานวิจัยของต่างประเทศก็ได้ใช้วิธีการเก็บและ

รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเป็นส่วนใหญ่เพราะเขตอิทธิพลของเมืองสามารถที่จะศึกษาได้จากกิจกรรมของมนุษย์ที่เดินทางติดต่อกับเมือง

ผลจากการศึกษาเขตบริการของเมืองในจังหวัดนครราชสีมาทำให้สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในทางการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ หรือปรับปรุงระบบชุมชนให้พัฒนาขึ้นได้ เพราะเขตบริการของเมืองแสดงให้เห็นถึงระบบเมืองในจังหวัดนครราชสีมาตามที่งานวิจัยของสำนักผังเมืองได้ศึกษาระบบชุมชนของเมืองในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีเมืองนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคของภาคอีสานตอนล่าง ลำดับค้ำยของเขตบริการของเมืองในจังหวัดนครราชสีมา สามารถจะนำเอาไปใช้ศึกษากับเมืองอื่นได้เพราะเป็นไปตามทฤษฎีแห่งกลางที่กล่าวถึงลำดับของเขตการค้า

แบบจำลองที่ได้จากการศึกษา แบบจำลองของระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการในเทศบาลเมืองนครราชสีมาประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 2 ตัวคือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับของลูกค้า และอายุของลูกค้า แบบจำลองของระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการในเทศบาลตำบลปากช่อง ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 2 ตัวคือค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับของลูกค้า และอายุของลูกค้า แบบจำลองของระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการในเทศบาลตำบลบัวใหญ่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 1 ตัวคือปริมาณสินค้าที่ผู้ขายส่งจำหน่ายให้กับลูกค้าคิดเป็นราคาต่อวัน แบบจำลองของระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการในเทศบาลตำบลโนนสูงประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 1 ตัวคือรายได้ของลูกค้าต่อเดือน

การนำเอาแบบจำลองไปใช้เนื่องจากตัวประกอบของแบบจำลองทั้ง 4 เทศบาลนั้นให้ค่าของการทำนายที่แตกต่างกัน ตัวประกอบที่ต่างกันทำให้การนำเอาไปใช้ควรคำนึงถึงกิจกรรมทางการค้าและบริการในแต่ละเมือง และประโยชน์ที่ควรจะได้รับคือ

1. ตัวแปรอิสระ 2 ตัวคือค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับ ต่อเที่ยวของลูกค้าและอายุของลูกค้า สามารถนำไปใช้ศึกษากับเมืองที่มีขนาดประชากรและกิจกรรมทางการค้าและบริการใกล้เคียงกันคือประชากรเมืองระหว่าง 40,000 คนขึ้นไป
2. ควรจะศึกษาตัวแปรอิสระเพิ่มเติมเพื่อศึกษาแบบจำลองของชุมชนขนาดเล็กที่มีประชากรเมืองระหว่าง 5,000-15,000 คน ทั้งนี้เพื่อสร้างแบบจำลองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ตัวแปรอิสระที่ประกอบเป็นตัวประกอบของแบบจำลองทั้ง 4 เทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา สามารถที่จะใช้ในการศึกษาแบบจำลองของเมืองร่วมกับตัวแปรอิสระอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ค่าของการทำนายสูงขึ้น

6.3 สรุป

การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ทฤษฎีแหล่งกลางเป็นแนวทางในการศึกษา ในความหมายของทฤษฎีแหล่งกลางระยะทางในการเดินทางของลูกค้าที่มาซื้อสินค้าและบริการในเมืองที่ไกลที่สุดเป็นเขตบริการของเมืองในความหมายนี้ จากการแบ่งเขตบริการของเมืองในจังหวัดนครราชสีมา นั้น ได้พบว่า การแบ่งเขตบริการของเมืองนั้นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เมืองทั้ง 4 แห่งในจังหวัดนครราชสีมา มีเขตบริการแตกต่างกันคือการขายปลีกและการขายส่ง กล่าวคือ เทศบาลเมืองนครราชสีมา เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ ประชากรมาก เขตการค้ากว้างไกลโดยเฉลี่ย 23.4 กิโลเมตร เทศบาลตำบลปากช่อง เป็นเมืองขนาดรองลงมา เขตการค้ากว้างไกลโดยเฉลี่ย 19.5 กิโลเมตร เทศบาลตำบลบัวใหญ่ เมืองขนาดอันดับสาม เขตการค้ากว้างไกลโดยเฉลี่ย 15.9 กิโลเมตร และเทศบาลตำบลโนนสูง เมืองขนาดอันดับสี่ เขตการค้ากว้างไกลโดยเฉลี่ย 10.6 กิโลเมตร

เขตการค้าของเมืองในจังหวัดนครราชสีมา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาของพื้นที่ห่างไกลที่ความเจริญแพร่ออกไปไม่ถึง เพราะการแบ่งเขตบริการของเมือง จากผลของการศึกษา ก็เป็นการจัดพื้นที่ตามลำดับความสำคัญของทฤษฎีแหล่งกลางที่กล่าวถึง แหล่งกลางขนาดใหญ่มีสินค้าและบริการที่ลูกค้ามีความต้องการเป็นพิเศษและเป็นสินค้าที่หาไม่ได้ในแหล่งกลางที่อยู่ใกล้บ้าน เขตการค้าของเมืองจึงสอดคล้องกับทฤษฎีแหล่งกลาง แต่เนื่องจากการเดินทางมาซื้อสินค้าและบริการของลูกค้าได้ใช้รถโดยสารประจำทางและรถยนต์ส่วนตัว ส่งผลทำให้เขตการค้ากว้างไกลออกไปมากและผู้บริโภคหรือลูกค้าอาจไม่ซื้อสินค้าและบริการในแหล่งกลางที่อยู่ใกล้ แต่ได้เดินทางด้วยรถยนต์มาซื้อสินค้าและบริการในแหล่งกลางขนาดใหญ่ จะเห็นว่าเขตการค้าของคลินิก และร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องเขียนแบบเรียน และเบ็ดเตล็ดในเทศบาลเมืองนครราชสีมา ลูกค้าที่เดินทางมาไกลที่สุดถึง 100 กิโลเมตร

จากการแบ่งเขตการค้าของเมืองและผลจากการศึกษาแบบจำลองเขตการค้าของเมืองสิ่งที่ได้เรียนจากการศึกษาในครั้งนี้คือ ทำให้มองเห็นเขตการค้าของเมืองในลำดับคึกซ์ การจัดพื้นที่ตามลำดับคึกซ์ของเมืองตามความหมายของทฤษฎีแหล่งกลาง เพื่อผลที่ได้รับในการปรับปรุงขยายเขตบริการให้กว้างขวาง เพื่อให้ชุมชนขนาดเล็กมีหน้าที่ในการพัฒนาชนบทที่ห่างไกล โดยการที่ส่งเสริมฐานะของเมืองมั่นคง ในด้านของแบบจำลองผลที่ได้รับนั้นก็คือ สามารถมองเห็นตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัวที่มีความสัมพันธ์กับระยะทางในการเดินทางของลูกค้าและผู้รับบริการ ส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ก็คือ แบบจำลองยังต้องมีการปรับปรุงเพื่อศึกษาและนำไปใช้ในโอกาสต่อไปอีกโดยเฉพาะกับเมืองทั่ว ๆ ไป